

شیعه لیک و ایرانیت دئییه فارس ایستعمارچیلیغی

علی شریعتی و فارس شعوبیه چیلیگی 19

ایرانیت آنلایشی!!

کئچمیش دانیشیقدا علی شریعتی نین فارس دیلینی دیوان دیلی ائتمیش تورک شاهلاری اوزره نانکؤرلوک ائتمه سی و تورکلری مدنیتدن اوزاق یالنیز ایسلامیتله مدنی روحا، شخصیته و ذهنیته مالیک اولدوقلاری گؤروشو اوزره بیلگی وئره رک اونلاری نقد ائتدیک. بو دانیشیقدا آذربایجان تورکلوگونو ایرانیشمیش و مدنیشمیشلر دئییه علی شریعتی نین نئجه ایستعمار ائتمک اولار گؤروشلری نی اله آماغا و نقد ائتمگه چالیشاجاییق، اوخویوروق:

"صفویلیک حرکتی دوققوزونجو یوز ایلین اورتالاریندا (اون بئشینجی یوز ایل میلاددا) تمل و اساسدا بیر صفوی سیلسیله سی، آنجاق شیعه مثیلی حرکت ساییلارمیش. اونلار ایرانین شهرلی و کندلیلریندن فایدالاناراق ایسلام ایرانا گلدیکدن سونرا بیر مستقیل ایرانلی حؤکومت و بیر بوتون ایران حؤکومتی قوراراق دوققوز یوز ایل ساسانلیلاردان سونرا او حؤکومتی یئنیله میش و اونا جان باغیشلامیشلار. ساسانلیلار دا صفویلر دک بیر سیاسی و روحانی حرکت باشلامیش، صفویلیک شئیخ صفی اوغوللاری اولدوغو کیمی ساسانلی اوغوللاری

دا استخر معبدی نین صاحبی و روحانی ساسان نین اوغوللاری ایمیشلر. بونلار هر ایکی سی (ایستر صفوی اوغوللاری، ایسترسه ساسان اوغوللاری) بیر رسمی روحانی تشکیلات قورماغا باعیث اولموشلار".

انسان علی شریعتی نین صفویلیک، ساسانیلیک، شیعه لیک و زردوشتلوک حرکتلرینی بیر بیرلرینه بنزتمه سی نی گالیله نین روم کلیساسی تزییقی و باسقیسی آلتیندا یئرین دولانماسینی انکار ائتمه سینه باخمایاراق آیاق بارماقلاری ایله یئر کوره سی نین فیرلانماسینی بیر ایشارت دئییه یازماسینی، آنجاق هر بیر فیرلاناچاق شئیین یئر کوره سی اولمادیغینی، یئر فیرلاناچاق دئییه چابا گؤسترمه سینی خاطرلادار. دئمک، اؤزوندن هر هانکی بیر ادبیات گئریده بوراخمامیش ساسانیلر ایله صفویلر آراسیندا هانکی اورتاق بیر باغ اولابیلر دئییه انسان چاش باش قالار. صفویلر دیل و مدنیت باخیمیندان تورک، اینانچ باخیمیندان مسلمان، صوفیلیک محفلینه باغلی، آنجاق شیعه مئیللی بیر قارداشلیق اوجاغی اولموشلار. ساسانیلر ایسه، بوگونکو ایران ممالیکی محروسه سینه عربلر حاکیم اولدوقدان 300 ایل سونرا یازیلیمیش شاهنامه داستانلارینا گؤره پاپاک آدلی بیر شخصین قوردوغو حاکیمیه وئرلیمیش "سیلسیله آدی" اولموش. بو حاکیمیتی

زردوشتلوک ایله ایلگیلی و علاقه لی قلمه آماقلارا باخمایاراق او زامانا عایید ایران ممالیکی محروسه سی نین غربینده هر هانکی زردوشتلوک معبدی و زیارتگاهی عئلمی قاینقلاردا ثبت اولونمامیش. یالیز بعضی فارس پرست شخصلر هر هانکی بیر اویوغا، او جومله-دن تیکان تپه یاخینلیغینداکی خالق آراسیندا "سلیمان تختی" آد وئرلمیش بیر مکانا "آزرگشسب آتشکده سی" آدی وئرمگه چالیشمیشلار. بو هدیانلارا باخمایاراق افسانه لر اساسیندا ساسانیلرین دینی نین زردوشت دینی اولدوغو ادعا ائدیله. بو ادعالارا باخمایاراق ساسانی زامانینا عایید هر هانکی بیر زردوشتلوک متینلری گونوموزه گلیب چاتمیش دئیل، زردوشتلوگون دین کتابی آد وئرلمیش اوستا کتابی ایسه میلادین اون اوچونجو یوز ایلینده یازیلیمیش متینلردن عبارتدیر. فرانسه لی شرقشناس آبراهام آنقوتیل دوپئررونس 1755 اینجی ایل هندوستانین شرقینه عئلمی سیاحت ائده رک اورادان بو اویستا کتابینی اله گتیره رک فرانسه-ده بو کتابی آراشدیردیقدان سونرا اونا قدیم اویستا کتابی دئییه آد وئرمیشلر. بو اویستا آد وئرلمیش کتاب میلادین اون اوچونجو یوز ایلینده یازیلدیغی تثبیت اولونموش. اویستا کتابی و اونون یازیلدیغی دیل فارسچانین ترسینه اولاراق باشقا بیر دیل بؤلوک و قوروهونا عایید اولدوغو اورتایا چیخیش.

فارس ديلينده 5 سسلى (حروف صدادار) و 31 سسسيز حرف (حروف
 بى صدا) اولاركن اويستا ديلينده 14 سسلى حرف و 37 سسسيز
 حرف وار. بو 37 حرفدن 34 سى ساده حرفلر و 3 -او مركب حرفلر
 سايلار (اؤرنك اولاراق شت و شچ حرفلر). اينانج باخيميندان ايسه
 صفويلر اساس گؤتوردوكلرى شيعه ليك اسلام اساسلى تك الله-ليق
 بير مذهب اولاركن زردوشتلوك ايكيلىك (دوآل: اؤرنك اولاراق اهورا و
 اهريمن) بير اينانجا ماليكدير. دئمك، صفويلك ديل و مدنيت باخيميندان
 تورك ديللى بير توپلوما داياالى اولاركن ساسانيلر ايله ايلگى و علاقه
 سى اولمايان، آنجاق ساسانليلارا نسبت وئريليميش اينانج ايكيلىك
 مذهبنى (دوآل: شَر الله-ى، خئير الله-ى) سايلاركن ساسانليلارين دا
 اصليتلرى نين هانكى بير ائتنيكه باغلى اولدوقلارى بللى دئييلدير.
 اويستا كتابى يازيليميش ديلى نين لاتينجه گرافيك حرفلرى آشاغيدا
 وئريلر:

EINLEITUNG: DAS SCHRIFTWESEN.

L DAS AWESTISCHE SCHRIFTWESEN.

Das Awesta ist in einer linksläufigen Lautschrift aufgezeichnet.

§ 267. Die awestischen Buchstaben.

1. Die Neuausgabe des Awesta, der ich mich in der Wiedergabe der awestischen Wörter — zwei Fälle ausgenommen (s. Buchst. 33 und 44) — anschliesse, verwendet 48 verschiedene Buchstaben; s. die Tafel, S. 161:

1	a	2	ā	3	e	4	ē	5	ə	6	ɛ	7	o	8	ō	9	ā	10	q	11	i	12	ī	13	u
14	ū	—	15	k	16	g	17	x	18	γ	19	č	20	f	21	t	22	d	23	ḍ	24	ḏ			
25	l	26	ḷ	27	b	28	f	29	w	30	ɳ	31	ṣ	32	n	33	n, m	34	m						
35	y	36	y	37	v	38	v	39	r	40	s	41	z	42	š	43	š	44	š	45	š				
46	h	47	h	48	x ^v																				

ausserdem drei Ligaturen: für št (50), šč (51) und

Qaynaq: Grundriss der iranischen Philologie, Strassburg 1895 - 1901

ساسانلیلارا نسبت وئریلمیش دیل ایسه، کئچمیش دانیشیقلاردا
 اؤرنکلر گؤسترديگیمیز دک بوگونکو فارسچا کلمه لر ایله
 قارشیلشدیردیقدا و اونلاری مقایسه ائتدیگده فارسچاداکی کلمه لر
 پهلوی دیلی دئییه نسبت وئردیکلری دیلدن اولدوقچا قدیم بیر دیل
 واریانتی ساییلار. اوسته ایشاره اولدوغو کیمی فارس دیلینده 5
 سسلی (حروف صدا دار) و 31 سسسيز حرف (حروف بی صدا)
 اولارکن ساسانلیلار دیلی یوخسا پهلوی دیلی دئییه آد وئردیکلری
 دیلین 3 سسلی حرف (حروف صدا دار) و 33 سسسيز حرف وار. بونو
 دا آرتیرماق لازیم: ساسانلیلارا عایید هر هانکی بیر تاریخی متن
 تاپیلمامیش. یالنیز او زامانلارا عایید مختلف داغینیق متنلری بیر آریا
 گتیره رک اونلارا ساسانلی زامانینا عاید متنلر دئییه آد وئرمیشلر. پهلوی
 ساسانلی دئییه آد وئردیکلری دیلین لاتینجه ایفباسی آشاغیدا وئریلر:

§ 269. *Die altpersischen Buchstaben.*

1. Die altpersischen Keilinschriften weisen 36 Buchstaben auf¹. Drei davon sind Vocalzeichen; die übrigen haben eigentlich — s. § 270 — eine aus einem Consonanten und einem Vocal bestehende Gruppe darzustellen; s. die Tafel, S. 161. 1 *ā* 2 *ī* 3 *ū* — 4 *ka* 5 *ku* 6 *ga* 7 *gu* 8 *xa* 9 *ča*
 10 *ja* 11 *ji* 12 *ta* 13 *tu* 14 *da* 15 *di* 16 *du* 17 *ḍa* 18 *pa* 19 *ba*
 20 *fa* 21 *na* 22 *nu* 23 *ma* 24 *mi* 25 *mu* 26 *ya* 27 *va* 28 *vi*
 29 *ra* 30 *ru* 31 *la* 32 *sa* 33 *za* 34 *ša* 35 *ṣa* 36 *ha*.

¹ WEISSBACH-BANG, Die altpers. Keilinschriften I zählen deren 39. Ich kenne aber nur 36.

اوسته سرگيله ديگيميز فاکتلارا اساسن ساسانلييلارين، اويستا کتابی نين و فارسچانين دييلری اوچ فرقی دييلر سايبيلار. دئمک، اويستا ديلى فارسچا و فهلوچه دئيه آد وئردیکلری دييلردن يئردن گويه قدر فرقی بير ديل اولدوغو اوچون باشقا بير ديل بؤلگو و قوروپونا باغلی اولماليدير. اويستا ديلى ايسه، باشقا بير ديل قوروپونا عاييددير. فهلوی ديلى و فارسچا قارداش و قوهوم ديل اولدوقلارينا باخمایاراق بونلار دا ايکی بيربيرلریندن آیری، آنجاق قوهوم دييلر سايبيلار. دئمک، بو گونکو فارس ديلى ايستر زردوشتلوک، ايسترسه ده ساسانلييلارا نسبت وئريلميش ديلىن قاليغی (باقیمانده سی) دئييل، فارسلا دا ساسانلی دؤلتچيلىگی نين قاليغیچی سی و ميراث صاحابی اولابيلمزله. بو گلدیگيميز قناعته باخمایاراق ديل عئلمی نين اولدوقچا گنج و جاوان بير بؤلوم اولدوغونو نظره آلا و بو دييلرين ايلک بير نچه بؤلوک و قوروپلارا بؤلوندوکلرينی و سونرا بو بؤلوک و قوروپلاردان ديل قوروپلاری نين تجربه لره اساسا اورتايا چيخديقلاریني قبول ائدرسک، بو دييلره وئريلميش " ايران دييلری" آدی نين دا دقیق اولمادیغی اورتايا چيخار. يانليش آنلاشيلماسين دئيه اورال آلتای ديل بؤلوک و قوروپوندان اؤرنک و مثال وئرمک يئرلی سايبيلار. ديل بيلمينده ايلک اولاراق تورک دييلری، موغول دييلری، مانچو، تونقوز و فين اوغور دييلرينه بير ديل بؤلگو و

قوروپو دئيه آد وئريلميش. سونرا بو ديللري آراشديرديقدا و تحقيق ائتيكده يانليز آلتاي آدى نين آلتيندا تورك ديللري، موغول ديللري، مانچو و تونقوز ديلي بؤلوكلري و قوروپلاري اورتايا چيخيش. دئمك، ايران ديل بؤلوكو و قوروپو آد وئرديكلري دئيم و اصطلاح دا دقيق بير اصطلاح اولماديغينا باخمايaraq عاليملر آراسى موضوعنو بللى ائتمك و معينلشديرمك باخيميدان ايلك و اول مرحله لرده بو ديللره وئريلميش بير آد اولدوغو اوچون بو آد بيلم و عئلم ماهيتى داشيماز. فقط معين ائتمك اوچون بؤيوك بير ديل بؤلوكو و قوروپونا وئريلميش آد اولموش. على شريعتيدن گئنه ده اوخويوروق:

"اسلام تاريخينده "ايران روحو" يوزلر بيچيمده و شكيلده تجلى ائتميش، ظاهر اولموش. يئرلى ديرنيش لر عرب سالديريغى و حمله سى، ائله جه ده سيلاحلى ديرنيش عرب خلافتى نين قارشيسيندا و سياست رهبرليگينه سوخولماق، نفوذ ائتمك، خرمدين ليلر حركتى، شيعه ليك، صوفيليك. بونلارين هاميسى اؤزونه (ايرانيت آنلايشينا) دؤنمك ايله مستقيم ايلگى و ايليشگيده اولموش. بو سايديقلاريم بو ملتين روحى استعداديندان و ذكاءسيندان حئكايت ائدر. بونلار اوچ آلان و زمينه-ده : - ادبى حركت، عئلمى قالخينما و عئلمى يوكسليش و مسلمان ميسونئرليك زمينه لرينده حياتا كئچميش"آ.

اوسته گۆروندوگو كیمی علی شریعتی آذربایجاندا قاراقویونلو شیعه لیگی و آغ قویونلو سنیلیگی حرکتلرینه ده "ایرانیت" دونو گئیدیرمگه چالیشمیش. بیلیندیگی کیمی قودرت ساواشی دئییه مذهبی سیاسته وسیله ائتمک آغ قویونلو و قاراقویونلو طایفالاری ایچینده باشلایاراق اردبیلده کی شیخ صفی الدین باشچیلیق ائتدیگی قارداشلیق اوجاقلاری واسیطه سی ایله شیعه مئیلی دوشونجه و گۆروش شیخ اسماعیل، یوخسا شاه اسماعیل صفوی باشچیلیگی ایله تبریزده حاکمیت ساحه سینه قالدیرلمیش بیر سیاسی مذهب اولموش. بو سیاسی مذهبه آنادولوداکی علویلر ده جلب اولاراق شاه اسماعیل عثمانلی امپراتورلوغو علیهینه ساواش آچاراق چالدیران ساواشیندا قارداش قیرقینینا یول آچمیش. دئمک، شیعه مذهبهینه "ایرانیت روحو" دئییه زردوشتلوک اساسیندا داستان توخوماق و اونو "ایرانیت" آنلایشینا دویونلمگه چالیشماق دا ابطاللیق و عوامفریبلیک ساییلار. بیر عالیم انسانین بئله بیر موضوعا قاپیلماسی دئماقوژلوق و عوامفریبلیک ساییلار. علی شریعتی بو شیادلیگی ایکی باشلی حیاتا کئچرمگه چالیشمیش. او بیر یاندان تصوف آنلایشینی قبول ائتمزکنⁱⁱⁱ باشقا یاندان صوفیلر واسیطه سی ایله حاکمیت ساحه سینه یوکسلمیش شیعه لیگه ایرانیت دونو گئیدیرمگه چالیشار. کئچمیش

دانشیقدا اشاره اولوندوغو کیمی منصور حلاج آن الحق دئییه اؤزونو ایفاده ائتدیگی اوچون علی شریعتی اونو ائلمینه اولموش و اؤزگه لشمیش بیر ذات قلمه آلمیش.

ایستعمارچیلیق

علی شریعتی ایستعمارچیلیغی ایرده لرکن (تجزیه و تحلیل ائدرکن) یازمیش:

"(ایستعمار گوجلرینه گؤره) بو تسلیم اوچون نظامی قدرت و سیاست حیهله سیندن فایدالانماق لازیم اولارکن بو دگیشیلیک و تغییری حیاتا کئچیرمک اوچون اونلارین (ایستعمارچیلیغا معروض قالمیش ملی توپلوملارین) ملی کیملیکلی، مدنیت اؤزللیکلی و ویژه لیکلی و ائله جه ده معنوی خصلتلی، دنیا گؤروشلرینه و یاشاییش فلسفه لرینه نفوذ ائتمک لازیم ساییلار. بو ایشلر دوشونجه و فیکیر باخیمیندان استعدادلی و نابغه لی جامعه شناسلار و مذهب شناسلار، ائتونولوقلار، تاریخچیلر طرفیندن حیاتا کئچه بیلر. اونلار (ایستعمار گوجلری) ایستعمارچیلیغا تابع توتولموش ملی توپلوملاری آراشدیردقدان، بیلیم باخیمیندان دوغرو تشخیص قویدوقدان، اونلارین

عادت و عنعنە لری، اخلاق، رفتارلارینی دوغرو و دوزگون تانیقدان سونرا اونلارین ایستعمارچیلیق قارشیسیندا دوروش گتیره جک و مقاومت گؤستره جک گوجلرینی قیرماق اوچون آلتئرناتیولر اورتایا قویاراق او ملی توپلوملاری اؤز ملی کیملیک و منلیکلریندن بوشاتمالیدیرلار. سونرا بو ایستعمارا تابع توتولموش انسانلاری ایچی بوش کوزه لر دک حاضیرلادیقلاری ملزمه لر ایله دولدورمالی و ائشیکدن اونلاری (او شخصلری) بویامالی و رنگلمگه چالیشمالیدیرلار. بئله لیکه ایستعمارا تابع توتولموش ملی توپلوملار، ایستر اؤزلرینی درک ائتمک، ایسترسه ده یئنیلشمک باخیمیندان اؤزلرینی مودئرن اولموش حیس ائده لر"iv.

علی شریعتی اوسته اشاره ائدیگی مقاملار قاجارلار زامانیندا حؤکومت تورکلرین الینده اولدوغو اوچون نظامی قدرت اساسیندا دئییل، اؤز کیملیکلرینه اؤزگه لشمک باخیمیندان میرزه ملکوم خان ائرمینی، میرزه یوسف خان مشیرالدوله تبریزی و میرزه فتحعلی آخوندوف واسیطه سی ایله بیر دوشونجه و مفکوره اولاراق دیوان دیلی فارسچا اولدوغو اوچون فارس ادبیاتینا یول آچمیش (بو دوغرولتودا سونراکی چیخیشلاردا بیلگی وئرمگه چالیشاجام). بئله لیکه فتحعلی شاهین اوغلو، جلال الدین میرزه ده "ایرانیت" دئییه

هیندوستانداکی فارسلیغا باغلی اولموش زردوشتلوک محفلی واسیطه سی ایله فارس حئیرانلیغی و باستانگرایچیلیغی آنلایشینا قاپیلاراق فارسلیغا نسبت وئرلمیش زردوشتلوک محفلری ایله ایلشگی قورماغا و بوگونکو دئییشله "فارسی سره" یازماغا، فارسلیغا هیندوستاندا "دبستان مذاهب" آدلی یازلمیش یالانلار اساسیندا کارنامه یونتامغا چالیشمیش. عرضه یئری بوش قالماسین دئییه میرزه فتحعلی آخوندوفون فتحعلی شاهین اوغلو، جلال الدین میرزه آدرئسینه یازمیش مکتوبوندان بیر اؤرنک و نمونه اوخویوروق، میرزه فتحعلی آخوندوف یازمیش:

نجات باید داد.»^{۴۲} و نیز می آورد: «الآن چیزی که مایه تسلی ما تواند شد این است که تکلیف خودمان را بفهمیم و بدانیم که ما ۱۲۸۵ سال در خطا بوده ایم... بعد از این... به طرف بازماندگان و یادگاران نیاکان خودمان عطف نظر بکنیم یعنی پادشاهان ما و اولیای دولت ایشان. و جمیع فرزندان ایران زمین به تعصب برادری و هموطنی... زردشتیان ایران را مانند اولاد خود بشمارند و در ترفیه حال ایشان بکوشند. و نگذارند که بعد از این کسی احدی را از ایشان به دین اسلام بیاورد... تا اینکه تخم این گروه فرشته خصال از ایران برکنده نشود.» همچنین باید «در طبایع خودمان تقلید به اخلاق حمیده» نیاکان و آزادگان نماییم.^{۴۳}

ترجمه:

"ایندی بیزه توخداقلیق وئرن و دردلریمیزه مرحم اولان بو اولابیلر: - اؤز تکلیفیمیزی بیلک، 1280 ایل ائتدیگیمیز خطالاری درک ائدک. ... بوندان سونرا ... اؤز اولو آتالاریمیز، بؤیوک جد و اجدادلاریمیزدان بیزه گئری قالمیش، کئچمیشلریمیزین یادگاری ساییلانلارا نظر سالاق؛ یعنی پادشاهلاریمیز و اونون دؤلت آداملاری بو ایشی گؤرمه لیدیرلر. و بوتون ایران مملکتی نین اوولادلاری قارداشلیق و هموطنلیک تعصبی اساسیندا ایران زردوشتلوگونه منسوب اولانلاری اؤز اوولادلاری قلمه آلمالی و اونلارین وضعیتیندن خبردار اولماغا چالیشمالیدیرلر. بوگوندن اعتبارا اونلاری اسلام دینینه دعوت دئییه مسلمان ائتمگه اجازه وئرمگه لر. بئله لیکله فرشته لیک ماهیتینده اولموش بو بؤلوگون و قوروپون نسلی ایرانندان اوزولمه سین و (نسیللی دین باخیمیندان) کسيلمه سین! ائله جه ده اؤز طبع و طبیعتیمیزده اؤز اولو بابالاریمیزی و آزاده لری (نیاکان و آزادگان) تقلید ائتمگه چالیشاق".^۷

ایضاح: میرزه فتحعلی آخوندوف بوتون حاکیمیت داییره لری و سیاست ایله مشغول اولانلارا و میرزه ساوادی اولموشلارا بو سفاریشی ائدر. جلال الدین میرزه ده قاجار شاهلیغی نین ایمکانلاریندان فایدالاناراق بو

سفاریشلری قاجار ممالیکی محروسه سی نین بوتون ایالت و ولایتلرینه پایلاشماغا چالیشار.

اوسته گؤروندوگو کیمی میرزه فتحعلی آخوندوف "ایرانیت" دئییه زردوشتلوک و فارس باستانگرایلیق و آرخائیکلیک دوشونجه توخومونو فتحعلی شاهین اوغلو، جلال الدین میرزه واسیطه سی ایله او زامانکی قاجار حاکیمیت داییره لری و الی قلم توتان میرزه لیک محفللرینه یایماغا چالیشمیش.

اوسته علی شریعتی نین ادعا ائتدیگی جامعه شناسلیق، مردم شناسلیق و تاریخشناسلیق دئییه تخصص صاحبی اولان شخصلر منظور اولدوقدا ایسه ایران ممالیکی محروسه سی کئچمیشده سنتی میرزه لیک کولتورو ایله اداره اولوندوغو و یئنی تحصیل سیستمی 1910 -اونجو ایله دک اولمادیغینا باخمایاراق فارسچا او زامانلار دیوان دیلی اولدوغو اوچون فارس مدنیت راسیستلیگی فارس ایستعمارچیلیغی ایدئولوژیسی باخیمیندان داها دا راحت اؤزونه یئر آچابلمیش. بو دا ایران حاکیمیتینده کی حاکیمیت مسئوللاری تورکدور دئییه سیاسی ایران اراضیسی نی تورکلرینکی بیلن، یالنیز فارسچا یازیب پوزماقلا مشغول اولان، آنجاق یازیلی تورک دیلی و بیلینجیندن یوخسول، تورک دیلی و مدنیتلرینی درک ائتمه میش یوبازلارین

ابطال‌لیغیندان ایلری گلن بیر باشی سویوقلوق، یوخسا آنلایش اولموش. بئله لیکله احمد کسروی "آذری یا زبان باستان آذربایجان" آدلی جزوه کتابینی یازماقلا تورکلوقو آذربایجان تورپاقلارینا اؤزگه قلمه آماغا باشلامیش^{vi}. احمد کسروی نین بو کاذب نظریه سی ایچریده ناصح ناطق^{vii} و ماهیار نوابی^{viii} و باشقالاری طرفیندن دؤنه دؤنه اله آیناراق آذربایجان تورکلوقونو آذربایجانا اؤزگه تانیتمیش. یحیی ذکاء، عبدالعلی کارنک و منوچهر مرتضی ده آذربایجان تورکلوقونه کورک چئویرمکلره تعظیم ائده رک فارس راسیستلیگی و فاشیستلیگی نین تمثیلچیسی اولان محمود افشار یزدی قوردوغو "بنیاد موقوفات محمود افشار" آدلی قورومون چاغریلارینا لیک دئمگه و آذربایجان تورکلوقو علیهینه مقاله و کتاب یازماغا باشلامیشلار. خاریجده دوشونجه باخیمیندان احمد کسروی نین آرخاسینی توتموش تقی ارانی تبریزی ده برلینده چاپ اولموش فرهنگستان آدلی درگیده آذربایجان زردوشتلوقه نسبت وئرمگه و تورکلوقو آذربایجان تورپاغینا اؤزگه قلمه آماغا باشلامیش^{ix}. حسین کاظمزاده تبریزی آدلی ذات دا برلینده "ایران شهر" آدلی درگی و مجله نی یایماق و چاپ ائتمکله فارس ذاتچیلیگی و باستان‌گرایلیغینا یالان دا اولسا، اساس یاراتماغا و بوگونکو سیدجواد طباطباییلرین نظریه باخیمیندان پیغمبری

سایلمیش^x. محمود افشار یزدی سوئیسده تحصیل آلا رکن نژادپرستلیک تئوریسی نین اتکی و تأثیر داییره سینه دوشه رک رضاخان خاریچیلر طرفیندن ایش اوسته گلدیکدن سونرا آینده مجله سی واسیطه سی فارس اولمایان دیل و مدنیتلر، او جومله-دن تورکلوک و عربلیک علیهینه فارس مدنیت راسیستلیگی سیاستینی حیاته کئچیرمک اوچون الیندن گلدیگی ایمكانلاریندان مضیقه ائتمه میش. تاریخچی شخصلر ده تاریخ عالیمی اوخومادیقلا رینا باخمایاراق عباس اقبال آشتیانی و اونو تعقیب ائدن ضبیح الله صفا دا تورکلوک منظور اولدوقدا دوشمنلیگینی اسیرگمه میشلر. بو اوسته سایدیقلا ریمیز ایستر دیل بیلینجی باسدیرماق، ایستر انسانلارین منلیکلری و شخصت لرینی ازمک باخمیندان تورکلوک و عربلیگی تحقیر ائتمکده هر هانکی بیر فاشیستلیک و مدنیت راسیستلیگی داورانیشلاریندان گئری قالمامیشلار. یالنیز جامعه شناس یوخلوغو و قحطلیگی اولدوغو اوچون علی شریعتی آدلی ذات دا جامعه شناس و اسلامشناس دئییه ایرانیت آنلایشینی عیرق و قان اساسلی راسیستلیک و نژادپرستلیک آنلایشیندان فارس مدنیت راسیستلیگی دئییه ایران مدنیتی/ایران فرهنگی باشلیغی آلتیندا بیر دئییم و اصطلاح ایله ترانسفئر ائده رک شیعه لیگی فارسلیغا تخصیص ائتمکله

فارسچی راسیستلرین و فاشیستلرین یوکلری نین بیر بؤلومونو "تشیع علوی" دئییه مذهبی انسانلارین دالینا یوکلمگه چالیشاراق جامعه شناس اولدوقلارینی اثبات ائتمگه چالیشمیش. بئله لیکله فارس ایستعمارچیلیغینا توتولموش یئنی مذهب صاحیبی اولموشلار دا اؤزلرینی مودئرن بیر انسان دئییه قلمه آلماقا باشلامیشلار.

ایشیق سؤنمز، 28.10.2018

-
- i علی شریعتی، بازشناسی هویت ایرانی- اسلامی، چاپ تهران، ص. 276.
- ii علی شریعتی، بازشناسی هویت ایرانی- اسلامی، چاپ تهران، ص. 276 – 277
- iii علی شریعتی، بازشناسی هویت ایرانی- اسلامی، ص. 84
- iv علی شریعتی، بازشناسی هویت ایرانی- اسلامی، ص. 300
- v فریدون آدمیت: اندیشه های میرزه فتحعلی آخوندزاده، تهران، 1349، ص. 128، آیینمیش: میرزا فتحعلی به جلال الدین میرزا، 20 مه 1871، ص. 221.
- vi احمد کسروی، آذری یا زبان باستان آذربایجان، تهران 1304 (1925)
- vii ناصح ناطق، زبان آذربایجان و وحدت ملی ایران، چاپ موقوفات محمود افشار یزدی
- viii ماهیار نوابی، زبان کنونی آذربایجان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز 1333 شماره 29
- ix تقی ارانی، آذربایجان یک مسئله حیاتی و مماتی برای ایران، نامه فرنگستان، شماره 5، برلین . صحیفه 247-254، برلین 1924 (1303).
- x حسین کاظمزاده ایرانشهر مجله سینی 1301 – 1306 ایپلرینده آلمانین برلین شهرینده چاپ ائدر و ایرانشهر محفلی واسیه سی و آلمان دؤلتی نین هزینه سی ایله مجانی ایرانا 40 شهره گؤنده ررمیش (باخ: رضا بیگدلو: ۱۳۸۰ باستان‌گرایی در تاریخ معاصر ایران، چاپ اول: تهران، نشر مرکز، ص ۱۶۸، به نقل از: آرین‌پور، از صبا تا نیما، تهران: ۱۳۷۲، ج ۳، ص ۲۳۴).